

Said Ahmad

Ufq

YANGI ASR AVLODI
TOSHKENT
2015

UO'K: 821.512.133-3

KBK: 83.3 (50')

S – 21

Ufq: trilogiya/Said Ahmad. – T.: «Yangi asr avlodi», 2015. – 912 b.

ISBN 978-9943-27-488-4

Said Ahmadning «Ufq» trilogiyasi nafaqat yozuvchi ijodida, balki o'zbek adabiyotida yangi janr hisoblanadi. Ijodining eng sermahsul davrida yozgan ushbu roman-trilogiyada yozuvchi Ikkinchi jahon urushining olovli yillarida o'zbek dehqonlarining front orqasida ko'rsatgan mehnat qahramonliklari haqida hikoya qiladi, urushdan oldingi va keyingi davr muammolari haqida bahs yuritadi.

Davrga xos qiyinchiliklar, mashaqqatlar og'ushida urush va mehnat frontiga safarbar qilingan yoshlar qalbi jo'shqinlik va muhabbat tuyg'ularidan yiroq emas: Azizxon va Lutfinisa, Nizomjon va Dildor, Tursunboy va Zebixon... Asarda o't-olov bo'lib yongan oshiq-ma'shuqlarning hech biriga visol nasib etmaydi. Qiyinchiliklardan keyin qahramonlar yana sevgiga, sadoqatga ro'baro' bo'lishadi, ammo birinchi muhabbat davr va sinovlar qa'riga singib ketadi...

O'quvchi mutolaa davomida nafaqat jonli tasvirlar orqali tarixiy ma'lumotlar bilan tanishadi, balki hayot mashaqqatlaridan saboq chiqarishga, insoniylik va muhabbat aynan qiyinchiliklar ta'sirida toblanishiga amin bo'ladi.

UO'K: 821.512.133-3

KBK: 83.3 (50')

ISBN 978-9943-27-488-4

© Said Ahmad, «Ufq». «Yangi asr avlodi», 2015.

Qirq besh kun

Akbarali o'n besh yoshga hali to'lib-to'lmagan o'z qizini sudrab kelardi. Qiz nima gapligidan xabarsiz atrofga javdirar, biror gunoh qildimmikin, ammanning qochishiga meni qarashgan deb o'ylashdimikin, degan fikrda bo'lsa kerak, hadeb dadasiga yolvorib, men emas, men emas, deb chirqillab javrab kelardi. Akbarali uni qo'lidan siltab kuyov oldiga itarib yubordi...

BIRINCHI BO‘LIM

I

Zirillama guzaridan sal nari o‘tib chap tarafga tor ko‘cha ketadi. Qalin tollar soya tashlagan, chetida tinimsiz jildirab suv oqadigan bu ko‘cha, ayniqsa, saraton kezlari juda jimjit bo‘ladi. Guvala devorlar orqasida betini chang bosgan behi g‘oralari, terakka chirmashgan aymoqi uzumlar bu ko‘chaga ajib bir husn bag‘ishlaydi.

Yaktagining bariga to‘rt-beshta handalak solib olgan ellik yoshlar chamasidagi bir kishi shoshilmay boradi. Qoraga bo‘yalgan ko‘n etigi tuproqqa zarb bilan tushganidan chang ko‘tarilib, qo‘njiga qo‘nadi.

Ko‘cha betlaridagi katta-kichik eshiklar oldi juda fayzli. Yo‘lak oldilarida supachalar. Ariq bo‘yida rayhonlar. Tol pinjiga suqilgan supada bir mo‘ysafid qiyig‘i bilan choynakni o‘rab o‘y o‘ylab o‘tiribdi. Uning hassasi tizzasiga ko‘ndalang qo‘yilgan. Oldiga yozilgan dasturxonda ikkita kulcha, bir likopda maydalab uchirilgan oq qand. Ko‘zachada osh rayhon shoxlari.

Handalak ko‘targan kishi chol oldidan o‘tayotganda qadamini sekinlatdi. Cholning qulog‘i og‘ir bo‘lsa kerak, baland ovoz bilan salom berdi. Chol xayoldan uyg‘onib alik oldi.

– Ikrommisan? Tinchmisan, bolam? Arzandagining o‘ynab-kulib yuribdimi? Ke, bitta choy ich!

Ikrom otli bu kishi cholning gapini qaytarmadi. Asta kelib supa chetiga omonatgina o'tirdi. Chol choy quyib uzatarkan, entikib nafas olib, atrofga alangladi.

– Jonivorning hidini qara! Handalak pishipdi-da.

Ikrom etagidagi handalaklardan birini cholning oldiga qo'ydi.

– Ha, topdingiz, buva, handalak chiqibdi. Mana, omonlikka birini oling.

Chol handalakni olib uzoq hidladi. Ko'zlari qisilib, ancha paytgacha jim qoldi. Keyin xo'rsingandek dedi:

– Xudo shu kunlarga ham yetkazdi. Pishiqlikka yetmay o'lib ketaman, deb o'ylagan edim. O'zingga shukr!

Ikrom belbog'iga osilgan jez poynakli qindan pichoq chiqarib cholning oldiga qo'ydi. Chol pichoqni nari itardi.

– Qo'y, nevaramga so'yib beraman. O'zim juda sog'inib turgan edim. Handalak bahona bir ko'rib kelaman.

Ikrom kuldi.

– Nevarangiz handalak pishig'ini hali ko'p ko'radi. O'zingiz yeng.

– Nevaram yonimda chuldirab turmasa to-mog'imdan ovqat o'tadimi?

Chol choynak tumshug'ini piyola chetiga tekizib oxirgi choyni quydi-da, o'zi ho'plab fотиha o'qidi.

– Kun isib ketmay borib kela qolay.

Ikkovlari o'rinlaridan turishdi. Ikrom cholning hassasini olib berib, ariqdan o'tishida belidan tutdi.

Chol ketarkan minnatdorlik bildirdi.

– Zap ish qilding-da, Ikrom. Nevaram bo'ynimga osilib chuldiraydigan bo'ldi.

To u ko'zdan yo'qolguncha Ikrom orqasidan qarab qoldi. Negadir ichidan bir kuchli xo'rsiniq kelib, entikib oldi. Bu cholga havasdanmi, yo shunday pokiza bir insonning umri tugab borayotganidanmi, bilmasdi.

Supa chetida qolgan uchta handalakni noxushlik bilan yana etagining bariga tashlab sertuproq yo'ldan boyagidek salmoqli qadamlar bilan yurib ketdi.

Ikrom yashil eshik oldida to'xtab oyoq ostidagi bodring po'choqlariga, chala tishlab tashlangan g'ora olmalarga, bir-ikki joyidan timdalangan kungaboqar laganchasiga qaradi. Boshini sarak-sarak qilarkan, yuzida ajib bir jilmayish paydo bo'ldi. O'zicha ovoz chiqarib «bolasi tushmagur-e, bolasi tushmagur-e», deb yuborganini bilmay qoldi. Ostona hatlab ichkariga kirdi. Hovli jim-jit. Hamma yoqqa ko'loblab suv sepilgan. Ikrom handalaklarni ayvonga dumalatib, ichkari uyga mo'raladi. O'rin yig'ilmagan. O'n olti yoshlardagi bir yigit dong qotib uxlardi. Derazadan tushgan oftob boshiga kelib qolganidan bo'yinlari terlab ketgan. Ikrom ostonaga tepinib etigining changini qoqdi-da, kirib o'g'lining boshiga choyshab tortib qo'ydi. Onasi qayoqda ekan, deb atrofga qaradi. Yana hovliga tushdi. Xotini ko'rinmasdi. Ariq bo'yiga kelib yuvinishga endi engashgan ham ediki, tomorqa tarafdin ingragan tovush keldi. O'qdek otilib tomorqaga chopdi.

Qantak o'rik tagida qirq besh yoshlardagi xushro'ygina bir juvon to'lg'anib yotardi. Yonida palyonlangan uch-to'rtta o'rik sarjin. To'nka ustida bolta. Ikrom ildam borib xotinini ko'tardi.

– Jannat, Jannat, senga nima bo'ldi?

Jannat ingradi. Ikrom ariqdan hovuchida suv olib yuziga sepdi. Jannat ko'zini ochdi.

– Nima bo'ldi?

Jannat ingragandek javob qildi:

– Tentakkinamga tansiqroq bir nima pishirib beray desam, o'tin qolmapti.

Ikromning ikki qoshi oralig'iga tugunchak tushdi. Xotinini suyab hovliga olib o'tdi. Ichkarida hamon o'g'li dong qotib uxlardi. Ikrom xotinini ko'rpacha ustiga yotqizib, boshiga yostiq qo'ydi. Keyin jahl bilan uyga kirib bolasining ustidan choyshabni irg'itib tashladi. Bola cho'chib ko'zini ochdi. Tepasida depsinib turgan dadasiga hayron qaradi.

– Tur! Bu qanaqa ahmoqlik?

Bola umrida bunaqa gap eshitmagan shekilli, qo'rqib ketdi. Ikrom yana qichqirdi:

– Odamlar ishini qilib tushlikka chiqdi. Sen hali ham bolishdan boshingni uzmapsan. Ahmoq!

Ayvondan xotininging ingroq tovushi eshitildi:

– Bolamni so'kmang.

Ikrom bolaning yuvuqsiz betidan ko'zini olib ayvonga chiqdi. Xotining boshiga kelib tiz cho'kdi.

– Handalak olib keldim, so'yib beraymi?

Xotin bosh chayqadi.

– Bolaginamga so'yib bering. Yesin. Tursunboy, bolaginam, qanisan? Dadang handalak olib keptilar, yeb olgin, bolaginam.

Tursunboy ko'zlari uyqudan qisilgan bir holda ichkaridan chiqdi. Ayvon chetidagi handalaklarga qaradi. Olmoqchi bo'lib turganda Ikrom zarda bilan dedi:

– Bor, yuvin, keyin yeysan!

Bola bir onasiga, bir dadasiga qarab turib qoldi. Keyin norozi qiyofada ayvondan tushib nari ketdi. Xotin ingrab eriga qaradi.

– Bolamga qattiq gapirmang. U nimani biladi, yosh bola-ku. Esi kirib qolar, dadasi.

Ikrom indamadi. Xotiniga sovib qolgan choydan quyib tutdi.

– Esing joyidami, og‘ir oyoq odam o‘tin yoradimi?! O‘g‘lingga aytsang bo‘lmasmidi.

Er-xotin jim qolishdi. Shu o‘g‘il ularning bita-yu bitta farzandlari. Jannat yetti bola tug‘di. Turmadi. Shu bittagina Tursunboy ularning quvonchi bo‘lib o‘sardi. Bolaga ular shamolni ham ravo ko‘rmasdilar. Bola ham yolg‘izligini sezib, undan foydalanardi. Uy yumushlariga qarashmas, qarashganda ham ishni o‘yin tariqasida boshlab, ishga aylanganda tashlab ketardi. Ona doimo orqasidan yurib u chala qoldirgan ishlarni bajararkan, ha, bo‘yniginang uzilmagur, ha, og‘zingdan bol tushmagur, deb gapirib yurib ish qilardi. Bola yo‘lga kirganda ham er-xotin uni opichlab yurishdi. Uning o‘zi kech yo‘lga kirdi. Umuman bola ayyor bo‘ladi. Ko‘p ko‘tarsangiz oyog‘ini yerga bosmaydigan bo‘lib qoladi. Tursunboy ham oyog‘ini kech yerga bosganlardan edi. Ikrom to‘ylarga borsa birorta qandmi, konfetmi, yaxshi niyat bilan bolamni ham shu kunlarga yetkazsin, deb kissasiga solib kelardi.

Ona qayerga borsa uni ergashtirib borardi. Tursun hatto maktabga borganda ham onasini emardi. Katta tanaffusda kelib emib ketar, ona to‘y-hashamlarga borsa, orqasidan ergashib borar, uni imlab yo‘lak-kami, panaroq joygami chaqirib emib olardi.

Ular arzanda bolalarini ana shunday, butun umrlarini, rohat-farog‘atlarini bag‘ishlab o‘stirishgan edi. Zero, ularning rohatlari ham, farog‘atlari ham shu bolaning dard ko‘rmay o‘si-

shi-yu ko'z oldilarida yurishi edi. Agar Tursunboyning sal isitma olib qolsa, er-xotin uyqu nimaligini unutishar, boshidan nari ketisholmasdi. Tursunboyning sal notob bo'lishi ikkovini ham oyoqdan yiqitardi.

Tursunboy yuvinib uyga o'tib ketdi-da, birozdan keyin kiyinib chiqdi. U chinakam birov havas qilsa arziydigan yigit bo'lgandi.

Tursunboy husnda tengsiz yigit edi. Qoshko'zlari popukdek. Ota-ona emas, ko'rgan kishilar ham to'xtab bir qaramay ilojlari yo'q edi.

Tursunboy o'zining chiroyliligini bilar, shuning uchun bo'lsa kerak, o'ziga bino qo'yardi. O'z tenglari, ayniqsa, qizlar oldida sal balandroq turib, bepisand gaplashardi.

Tursunboy kelib dadasining oldiga tiz cho'kdi.

– Bolam, onangga jindek qaynatma sho'rva qilib ber. Men hozir dalaga ketaman.

– Qo'ying, – dedi xotini. – Qo'liga pichoq bermang, et-betini kesib olmasin, bolam. U-buni keltirib bering, o'zim sekin to'g'rab beraman.

Ikrom indamadi. Yer ostidan sekin o'g'liga qaradi. U onasi himoya qilayotganidan mamnun edi. Ikrom indamay turib o'choq boshiga ketdi. Jannat o'g'lini peshanasidan silab pichirladi:

– Tokchada qaymoq bor, dasturxonga non o'rab qo'rganman, choyingni ich, bolaginam.

U shunday dedi-yu o'g'lining javobini ham kutmay inqillab o'rnidan turdi. Bolasining oldiga dasturxon yozib nonushta qo'ydi. Keyin unga tikilib o'tiraverdi.

Oshxonada Ikrom do'q-do'q o'tin yorar, jaz-buz qilib piyozdog' qilardi.

Ona hamon bolasidan ko'z uzmay allaqanday shirin xayollar og'ushida tebranib-tebranib o'tirardi.

II

Qalin daraxtlarga burkangan katta hovlining etak tarafida yangigina shuvoqdan chiqqan uy-dahliz, oldi ayvon. Hovli o'rtasida atrofidan ariq aylanib o'tadigan supa. Ariq bo'ylarida rayhonlar qulf urib yashnab turibdi. Suvi qochib qoqiga aylana boshlagan suxan o'rik tagi bilan bitta bo'lib to'kilgan. Jannat to'kilgan o'riklarni terib laganga solyapti. Supa ustida pashshaxona ichida Tursunboy dong qotib uxlab yotibdi. Jannat oy-kuni yaqin bo'lganidan engashib o'rik terolmaydi. O'tirgan o'rnida surilib teradi. Tut tagidagi chog'roq so'riga nonushta tayyorlangan. Oshxonada oldida sariq samovar parillab qaynab turibdi.

Jannat tizzasiga tiralib o'rnidan turdi. Tergan o'riklarini ayvon labiga qo'yib supaga keldi. Pashshaxona chetini ko'tarib o'g'liga allaqanday mehr bilan qaradi.

– Bolam, tura qolgin. Jon bolam, kun yoyilib ketdi. Tura qol, jon bolam, onaginang o'rgilsin! Dadang nonushta qilmay ishga chiqib ketgan-a. Turgin!

Bolasi u yonboshidan bu yonboshiga ag'dariladi.

Hali ustara tegmagan iyaklarida yigitlik nishonalari belgi berib qolgan, quyuq kipriklari yumuq ko'zlarini qoplab turardi. Zulukdek qora qoshlari, qirra burni, bejirim iyaklari bolaga alohida bir husn bag'ishlardi.

Jannat uning boshini silaydi.

– Tursunboy, bolaginam, tursang-chi, nonush-tang sovib qoldi. Dadang kutib qoldi.

Tursunboy ko'rpani boshiga tortib burkanib oldi.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/4126> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/4126> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/4126>